

Донецька обласна універсальна наукова бібліотека
ім. Н.К. Крупської
Маріупольська міська ЦБС для дорослих

"Особливості створення
гібридної бібліотеки
на сучасному етапі"

(З досвіду роботи ЦБС для дорослих м. Маріуполя)

Маріуполь-2002

Нині усі бібліотеки мають справу з ресурсами на різноманітних носіях - паперових, електронних, відео-, аудіо-, лазерних дисках, технологіях DVD. У результаті користувачі мають у різних місцях обслуговуватися різноманітним обладнанням та інтерфейсами. Іноді час, витрачений на пошук, перевищує користь від отриманої інформації. А гібридне інформаційне середовище визначається як таке, в котрому відповідні гетерогенні інформаційні ресурси представлені користувачеві через єдиний інтерфейс та в інтегрований спосіб. З цього підходу випливає і місія гібридної бібліотеки - заохочувати користувачів застосовувати ті джерела інформації, які найповніше задовольняють їх, незалежно від формату.

Гібридизація приводить до змін у поведінці та вигляді. Це виявляється у підходах до розвитку ресурсної бази (перехід від придбання ресурсів до отримання доступу), зміни статурності ресурсів (подолання пріоритетності традиційних над "новими" і надання ресурсам, незалежно від їхнього формату, однакового статусу і забезпечення їх рівноправності), взаємне доповнення електронних та паперових ресурсів, уніфікації доступу до пошукових систем друкованої й електронної інформації.

Гібридна бібліотека є перехідною стадією між традиційною та повністю цифровою бібліотекою.

ЦБС для дорослих м. Маріуполя не залишилась в стороні і, поряд з іншими бібліотеками, прийнялася за створення бібліотеки нового зразка.

Публічна бібліотека ім. В.Г.Короленка міста Маріуполя – одна з найстаріших в Україні, вона заснована у 1904 році. Це найбільше книгосховище та банк інформації в південному регіоні Донецької області.

Фонд ЦБ ім. В.Г. Короленка на 01.01.2002 р. становить 149965 примірників, тобто більш чверті загального обсягу фондів ЦБС для дорослих м. Маріуполя. Склад фонду – універсальний. Бібліотека розташована в центральному районі міста.

Щорічно ЦБ обслуговує більш 12 тис. читачів. Кількість відвідувань за 2001 рік –78522. В середньому кожен день бібліотеку відвідують 300 користувачів.

За останні роки дуже зросла потреба читачів в інформаційному забезпеченні. Та не тільки традиційними, а й електронними ресурсами. Тому у 1993 році бібліотека почала процес автоматизації, який мав на меті у майбутньому створення гібридної бібліотеки.

В 1996 році бібліотека розробила програму автоматизації та впровадження нових інформаційних технологій в ЦБС.

Приступаючи до автоматизації бібліотечних процесів у ЦБ, ми чітко визначили головну мету - автоматизація необхідна для максимально повного задоволення запитів і підвищення комфортності користувачів. Виходячі з цього, інформаційні технології ЦБ почали розвиватися у декількох напрямках. Ми виділили три черги, у кожній своя мета, завдання і способи реалізації. На протязі 99 року ми активно вирішували цілі і завдання першої черги - комплекс програмно-апаратних засобів, які направлені на формування баз даних бібліографічних описів. Це створення електронних каталогів, СКС, передплата, використання навчаючих програм на CD-ROM, створення внутрібібліотечної бази даних "Читач" для реєстрації користувачів, обліку відвідувань, книговидач. Для реалізації другої черги автоматизації - комплекс програмно-апаратних засобів і організаційних заходів, які направлені на задоволення потреб читачів,- у бібліотеці створено 7 автоматизованих робочих місць, 5 з них об'єднані в локальну мережу. І саме впровадження нових інформаційних технологій дозволило нам згладити гостроту проблеми , тому що автоматизація призвела до кардинальних змін в обслуговуванні документами та інформацією про них , торкнувши все : читача , бібліотекаря , форми і якість обслуговування . Підвищено якість, ефективність і швидкість обслуговування на всіх стадіях: від запису до бібліотеки до от-

римання необхідної інформації та джерел, а нові форми обслуговування (в т.ч. платні послуги) сприяли розширенню діапазону традиційних послуг, які надаються бібліотеками.

В межах вказаної програми бібліотека приєдналась до світових інформаційних ресурсів Інтернет, і читачі мають можливість використовувати інформаційний канал для отримання необхідної інформації. У нас з'явилася можливість використання нових підходів до технології бібліотечного обслуговування, яка забезпечує більш оперативне надання будь-якої інформації на будь-якому носії. Інтернет ми використовуємо з метою задоволення довідково-бібліографічних потреб, для надання віддаленого доступу до оновлених ресурсів, для доступу до баз даних з пошуковою системою. Також використовуємо його довідкові та енциклопедичні можливості та вирішуємо завдання по електронній доставці документів за запитом читачів.

Але було б несправедливо використовувати тільки інформаційні ресурси Інтернет, і не надавати власних. Тому у 2000 р. фахівцями бібліотеки був розроблений web-сайт бібліотеки, розміщений на сервері "Бібліотечний світ України" (www.ukrlibworld.kiev.ua/Mariupol/Ukraine/index.htm), де відображено усю роботу бібліотеки. На сайті надано рекомендаційні списки кращих пошукових систем Інтернету, тематичні списки адрес літературних ресурсів Інтернет на допомогу учням та студентській молоді. На сайті можна побачити: усю бібліотечну мережу міста з переліком послуг, які надаються бібліотеками, історію та правила користування бібліотекою, інноваційну діяльність, новини, діяльність Інтернет-центру та ін.).

Сьогодні найбільш важливе завдання – створення гібридної бібліотеки. Розроблено проект. Суть його у наступному: переведення особливо цінної та літератури підвищеного попиту з друкованого у електронний вид, а також комплектування фонду довідковими електронними виданнями. Електронна частина фонду збирається у читальному залі, але кожен читач, одержавши довідку від бібліотекаря абонементу про відсутність на дану мить друкованого видання та про наявність його електронної копії може прийти до цієї зали і з допомогою фахівців ознайомитися з книгою, малюнком у ній та ін., при необхідності роздрукувати потрібне. Таким чином досягається оптимальність кількості примірників книжок та повне задоволення запитів читачів, що є головним завданням усієї діяльності бібліотеки.

Гібридна бібліотека – це ще й і електронні бази даних:

- Електронний каталог – невіддільна частина бібліотеки, аналог друкованого каталогу, але з неймовірними пошуковими можливостями, з подальшим формуванням списків за різноманітними темами для виконання запитів користувачів та їх роздрукування. ЕК ведеться з 1998 року та нараховує більш 20 тис. записів, розташований на web-сайті.

- Електронна картотека – картотека статей з періодичних видань по усім галузям знань, ведеться з 1997 року та нараховує 10 тис. записів.

- Електронна база даних "Закон", включає у себе усе українське та місцеве законодавство (ведеться з середини 1998 року та нараховує біля 6 тис. назв). Про ефективність та популярність цієї інформації говорять цифри: за 2001 рік до електронної бази даних звернулися більш 5 тис. відвідувачів бібліотеки.

- Електронна база даних "Передплата" створюється на протязі ряду років. В ній відображені відомості про видання, передплачені бібліотеками міста (біля 600 назв).

На базі ЦБ ім. В.Г. Короленко відкрито та працює центр інформації по питанням місцевого самоврядування "Бібліотека і влада". Розроблено програму "Бібліотека – муніципальний загальнодоступний центр". Мета центру: організація фонду опублікованих та неопублікованих документів, прийнятих місцевим урядом, збирання інформації, систематизація, зберігання документів; інформування населення про діяльність місцевих органів влади, забезпечення міського уряду та населення нормативно-законодавчими, соціально-культурними, економічними відомостями, надання доступу до інформаційних ресурсів. Вже укладено угоду з прес-центром міськвиконкому м. Маріуполя про надання бібліотеці пакету документів (рішень міської ради, розпоряджень голови міста, документів, які забез-

печують життєдіяльність населення) для здійснення інформаційного забезпечення органів міського самоврядування. Створено базу даних "Бібліотека і влада", яка нараховує поки що 50 документів, але з часом вона буде поповнюватися, надані документи буде розміщено на web- сторінці у Інтернет.

Краєзнавча робота є складовою частиною діяльності усіх підрозділів Маріупольської міської бібліотеки ім.В.Г.Короленка. Тісні зв'язки бібліотеки з краєзнавцями, видавцями та журналістами дозволяють забезпечити бібліотеку необхідною інформацією.

Саму оперативну інформацію про рідне місто можна знайти на сторінках міських газет (біля 20 назв) "Мариупольская жизнь", "Мариупольская неделя", "Ильичевец", "Азовский моряк" та ін., а комплект самої популярної газети "Приазовский рабочий" у фонді зберігається за останні 30 років, і з середини 2000 року ми маємо й електронну версію газети.

Вже багато років бібліотека видає "Календар знаменних та пам'ятних дат на поточний рік" (планується розміщення на web - сторінці).

Краєзнавчий довідково-бібліографічний апарат у зв'язку з автоматизацією бібліотечно-бібліографічних процесів значно змінився. З 2001 року ведеться електронний каталог краєзнавчої літератури (2000 назв). Формуються бібліографічні покажчики: "А.І.Куїнджі", "Маріупольці – члени Спілки письменників України". З 2001 року вони розташовані на нашому сайті в Інтернет.

При ЦБ ім. В.Г.Короленка працює жіночий клуб "Усмішка", організатором та президентом якого є директор ЦБ ім. В. Г. Короленка Гуркова Л.В. Метою клубу є – організація дозвілля жінок та благодійна діяльність. Усі працівники бібліотеки беруть активну участь у роботі клубу. Інформацію про роботу клубу також можна знайти на нашій сторінці в Інтернет.

Маріуполь відомий не тільки своїми промисловими гігантами, портом, а ще й тим, що наше місто – літературне. Більш 20 прозаїків та поетів Маріуполя різних національностей стали членами Спілки письменників СРСР та України.

Причетність видатної особи до краю – важливий фактор для краєзнавства. Тому бібліотекарі інколи виходять за рамки своєї професійної діяльності, займаючи і музейні шляхи, щоб зберегти пам'ять про видатних земляків. Ініціаторами створення літературного музею стали краєзнавець А.Д. Проценко, прозаїк Н. Г. Харакоз, директор ЦБ ім. В. Г. Короленка Л.В. Гуркова. 12 квітня 1996 року музей відчинив свої двері. Тут проводяться екскурсії, зустрічі, презентації книг, ін. У 2001 році ми відзначили 5-тиріччя музею. Про його роботу можна дізнатися на web-сайті бібліотеки у мережі Інтернет у розділі "Віртуальний музей", де можна знайти книги місцевих авторів та їх біографічні довідки, інформацію про проведені заходи. Про цікавість до інформації краєзнавчого характеру можна судити по кількості відвідувань нашого сайту в Інтернет – біля 300 відвідувань на місяць.

Але найбільш важливим досягненням нашої роботи є відкриття Інтернет - центру. Бібліотека ім. Короленка прийняла участь в конкурсі "Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP)", оголошеному Посольством США в Україні. Співпрацівниками бібліотеки проведена робота щодо створення проекту, притягнута велика кількість комерційних фірм та підприємств для допомоги в реалізації проекту. І в остаточному підсумку бібліотека стала переможцем конкурсу , поряд з двома бібліотеками Донецької області – Артемівською і Харцизькою. 11 січня 2002 року Інтернет-центр прийняв своїх перших користувачів.

На урочистому відкритті був присутній мер міста Маріуполя Ю. Ю. Хотлубей, який тепло привітав із перемогою в конкурсі співпрацівників бібліотеки, наголосивши, що Інтернет - центр буде великим подарунком для мешканців міста Маріуполя.

Наш центр існує лише декілька місяців, але є дуже популярним не тільки серед мешканців Маріуполя, але й поза його межами. Кожного дня кількість користувачів Інтернет - центру зростає. Інтернет – це унікальний за своїми можливостями спосіб доступу до джерел інформації. З роботою нашого центру можна ознайомитися на нашому Web – сайті в Інтернеті.

Бібліотека ім. В.Г. Короленка

- Інновації
- Правила
- Послуги
- Фільми
- Структура
- Фонди
- Інтернет-центр
- Історія
- Новини
- Музей
- Клуб
- Карта сайту
- WEB-ресурси
- Календар

Додати в вибране

Бібліотечна справа (Законодавство)

87500, Україна,
г. Маріуполь, пр. Леніна, 93б
тел. (0629) 34-43-23;
факс (0629) 34-43-24;
e-mail: lib@lib.mariupol.net

Загальна інформація про Маріуполь

Ефективність гібридної бібліотеки складається у наступному:

- вирішуються три головні бібліотечні проблеми: недостатність примірників видань, недостатність площі для збереження фонду, збереження книжкового фонду;
- повне задоволення інформаційних запитів користувачів;
- формування нового іміджу бібліотеки, яка надає інформацію на нетрадиційних носіях;
- підвищується рівень інформаційної культури та комп'ютерної грамотності як читачів, так і працівників бібліотеки;
- використання комп'ютерів, CD-ROM, які надають текстову, аудіо - і відеоінформацію, що дозволяє краще засвоювати матеріал.

Для подальшого розвитку гібридної бібліотеки ми:

- використовуємо досвід бібліотеки, забезпечуємо послуги для різних категорій користувачів;
- чітко знаємо потреби кожної категорії читачів;
- кожна група користувачів має доступ до відповідних інформаційних ресурсів для найбільш "результативного пошуку";
- збираємо та зберігаємо електронні видання;
- обмінюємося інформацією з іншими бібліотеками ;
- використовуємо цифрові технології для збереження і доступу до інформації;
- використовуємо мережу Інтернет для передавання інформації;
- обслуговуємо користувачів інформацією на компакт-дисках та дискетах.

Розвиток Маріупольської центральної міської бібліотеки як гібридної передбачає, що вона й надалі утримуватиме традиційні зібрання та послуги, оскільки це є важливим елементом місії бібліотек, відповідатиме за збирання, опис, забезпечення доступу та збереження, в разі необхідності, електронних та цифрових ресурсів. Найважливішими завданнями книгозбірні є постачання ряду технологічних засобів для інтеграції матеріалів у традиційних та нових форматах і на їх основі - надання повного спектра послуг, об'єднаних у спосіб необхідний користувачам.

Побудова гібридної бібліотеки пов'язана зі зміною акцентів у діяльності центральної міської бібліотеки ім. Короленко, щоб забезпечити виконання цих нових обов'язків:

- виявляємо, відбираємо, описуємо, надаємо доступ та зберігання електронних видань;
- на замовлення користувачів надаємо електронні зображення;
- створили й постійно розвиваємо власний WEB-сайт, щоб надавати ширшій аудиторії інформацію про склад фондів ЦБС та пропоновані послуги;
- створюємо електронні записи на всі матеріали та надаємо їх іншим бібліотекам;
- впроваджуємо нові послуги для ефективного задоволення потреб користувачів;
- залучаємо додаткові фінансові ресурси та ін.

Керівництво центральною міською бібліотекою у зв'язку з цим стало перед важливим завданням – створити інтегровану службу, яка забезпечить “безперебійне” надання послуг користувачам.

Створення гібридної бібліотеки є найперспективнішим шляхом розвитку книгосховищ, які забезпечуватимуть потреби своїх користувачів і відіграватимуть важливу роль в інформаційній ері.

На порозі нової інформаційної ери створення нами гібридної бібліотеки – єдиний шлях, вірний та необхідний населенню нашого міста. Нова бібліотека надає будь-які книжки чи-

тачеві та турбується про їх збереження, вчить зчитувати з дисків, підвищуючи тим самим інформаційну культуру наших читачів; дозволяє перетворити наші плани та мрії про сучасну бібліотеку в реальність, піднімає престиж бібліотечної роботи – на благо працівникам та усім теперішнім та майбутнім користувачам бібліотеки.

ГІБРИДНА БІБЛІОТЕКА -

Традиційна бібліотека з елементами цифрової бібліотеки

Традиційна бібліотека

Їх можливості

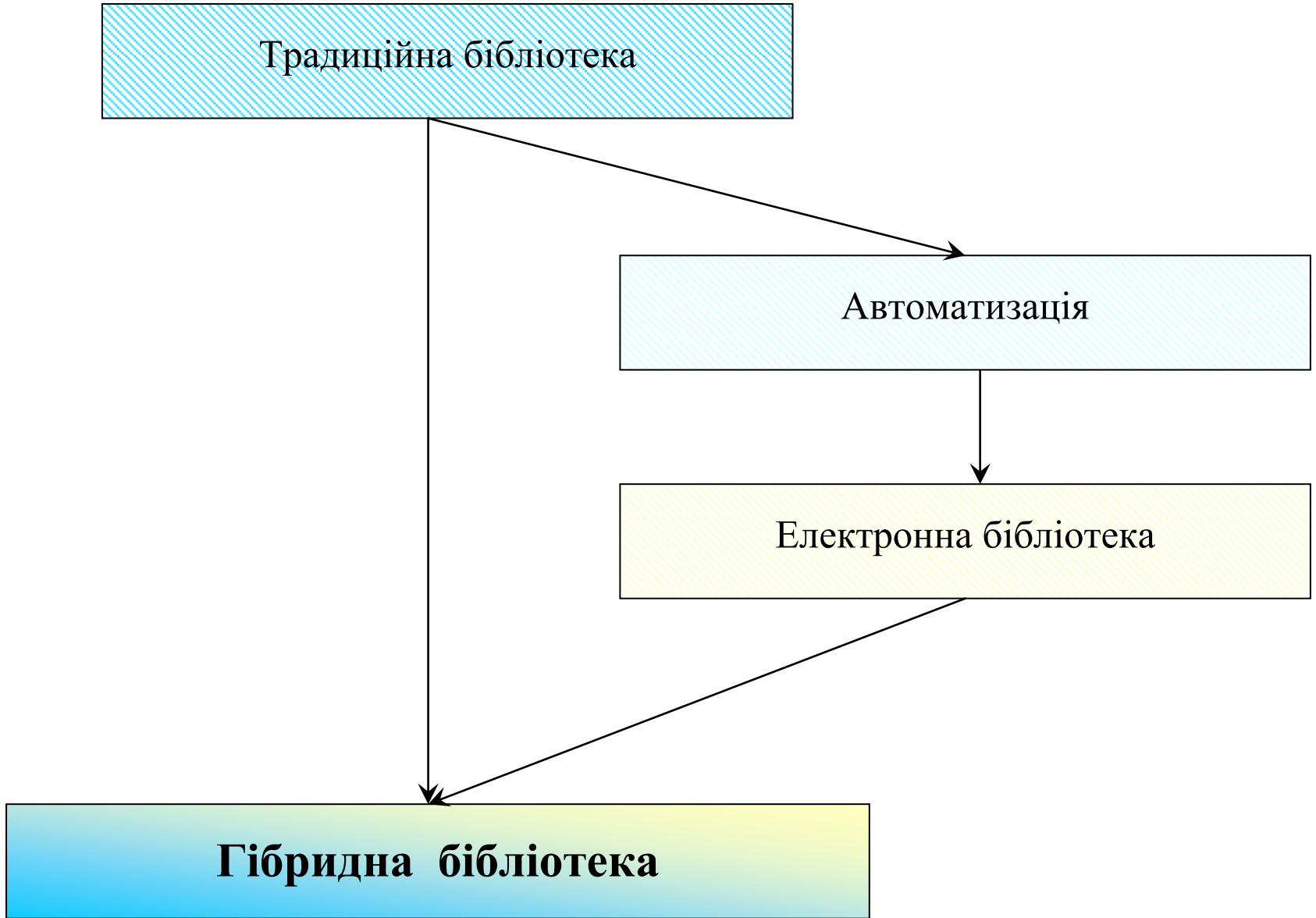
Електронна бібліотека

1. Комплектування фонду бібліотеки друкованими та аудіовізуальними матеріалами.
2. Вивчення складу та використання фонду бібліотеки.
3. Аналіз незадоволеного попиту.
4. Зберігання друкованих видань бібліотечного фонду.
5. Створення довідково-бібліографічного апарату у картковій формі.
6. Надання права доступу до бібліотечного фонду та довідково-інформаційних матеріалів.
7. Оперативне задоволення читацьких запитів шляхом видачі літератури додому або в читаальному залі.
8. Організація диференційного обслуговування читачів.

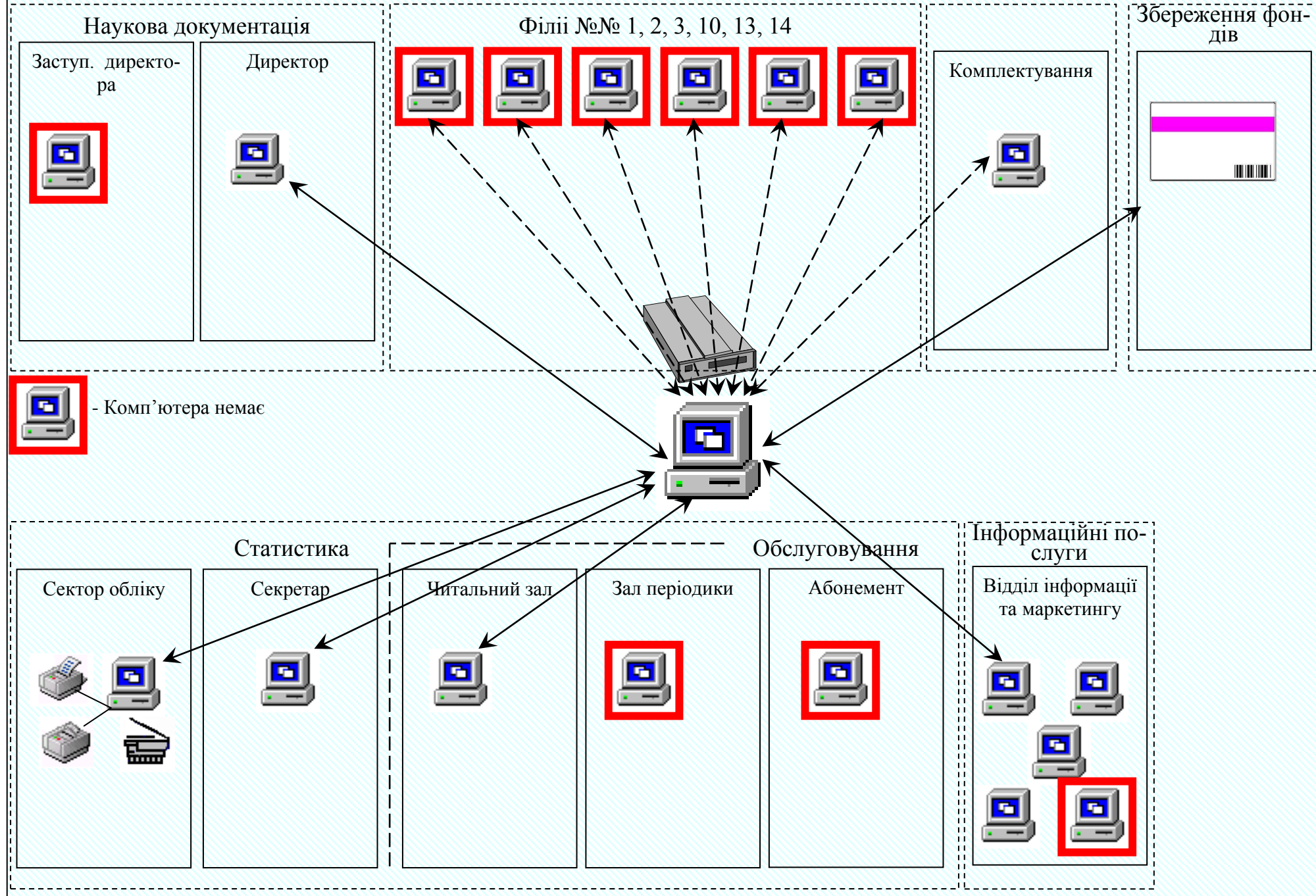
1. Комплектування електронного фонду бібліотеки.
2. Створення нових інформаційних продуктів на основі оцифрованих документів.
3. Зберігання електронної інформації гарантує його використання протягом необмеженого часу.
4. Забезпечує широкий індивідуальний та колективний доступ до інформації через ПК та інформаційні мережі.
5. Електронна доставка документів дозволяє користувачеві бібліотеки, не приходючи до неї, замовити зі свого робочого місця електронну копію та у лічені хвилини одержати її.

Що їх об'єднує

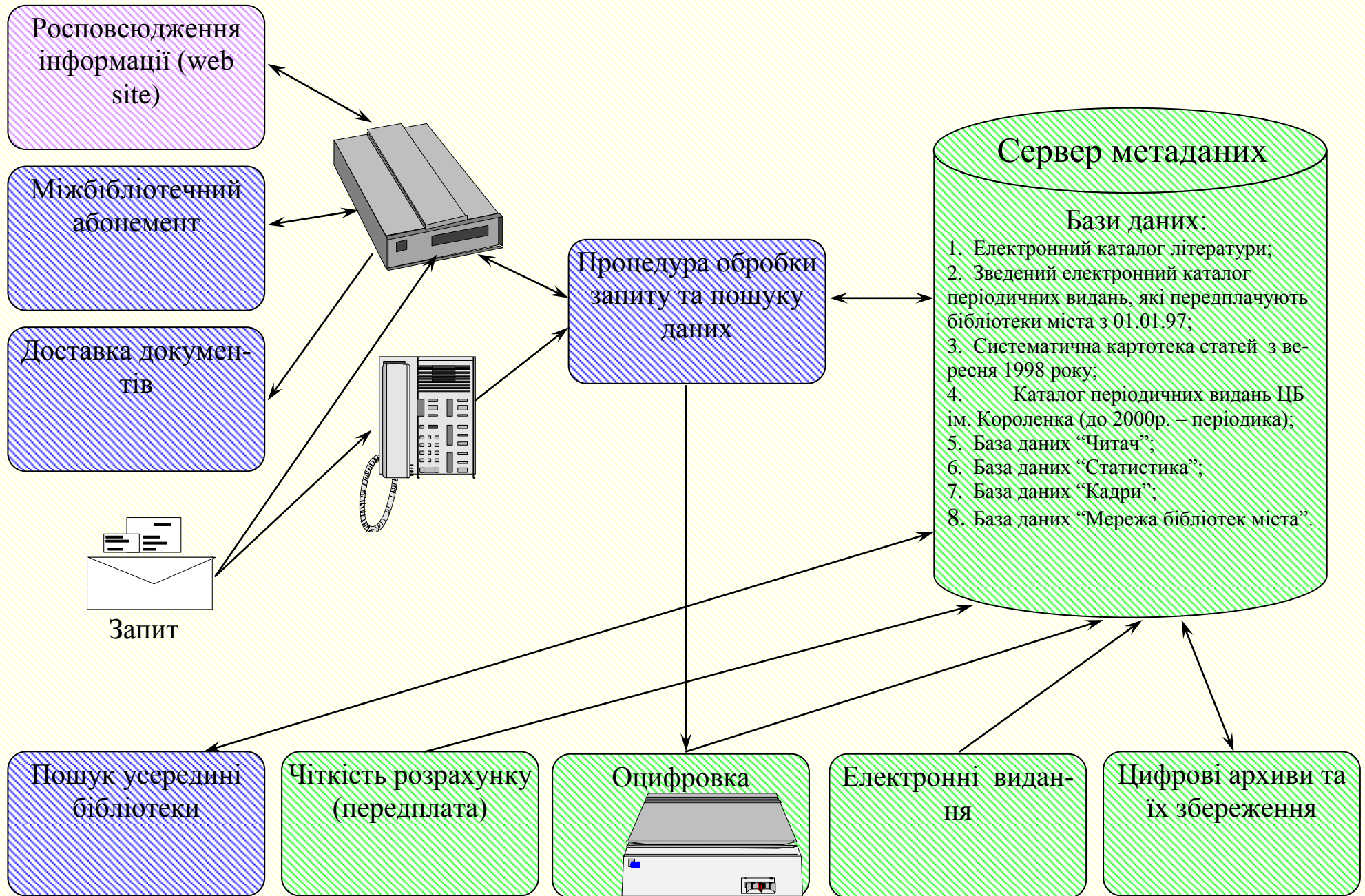
1. Форми бібліотечного обслуговування: абонемент, читальний зал, бібліотечні пункти, МБА.
2. Обслуговування користувачів друкованими документами.
3. Створення та розвиток ринку інформації та задоволення потреб суспільства в інформаційних документах та послугах.
4. Розвиток автоматизованих бібліотечно-інформаційних технологій.
5. Автоматизовані технології - повернення, видача, облік та пошук документа. Доставка документа. Статистичні дані.
6. Надання додаткових платних послуг.

Автоматизація центральної міської бібліотеки ім. В.Г.Короленка

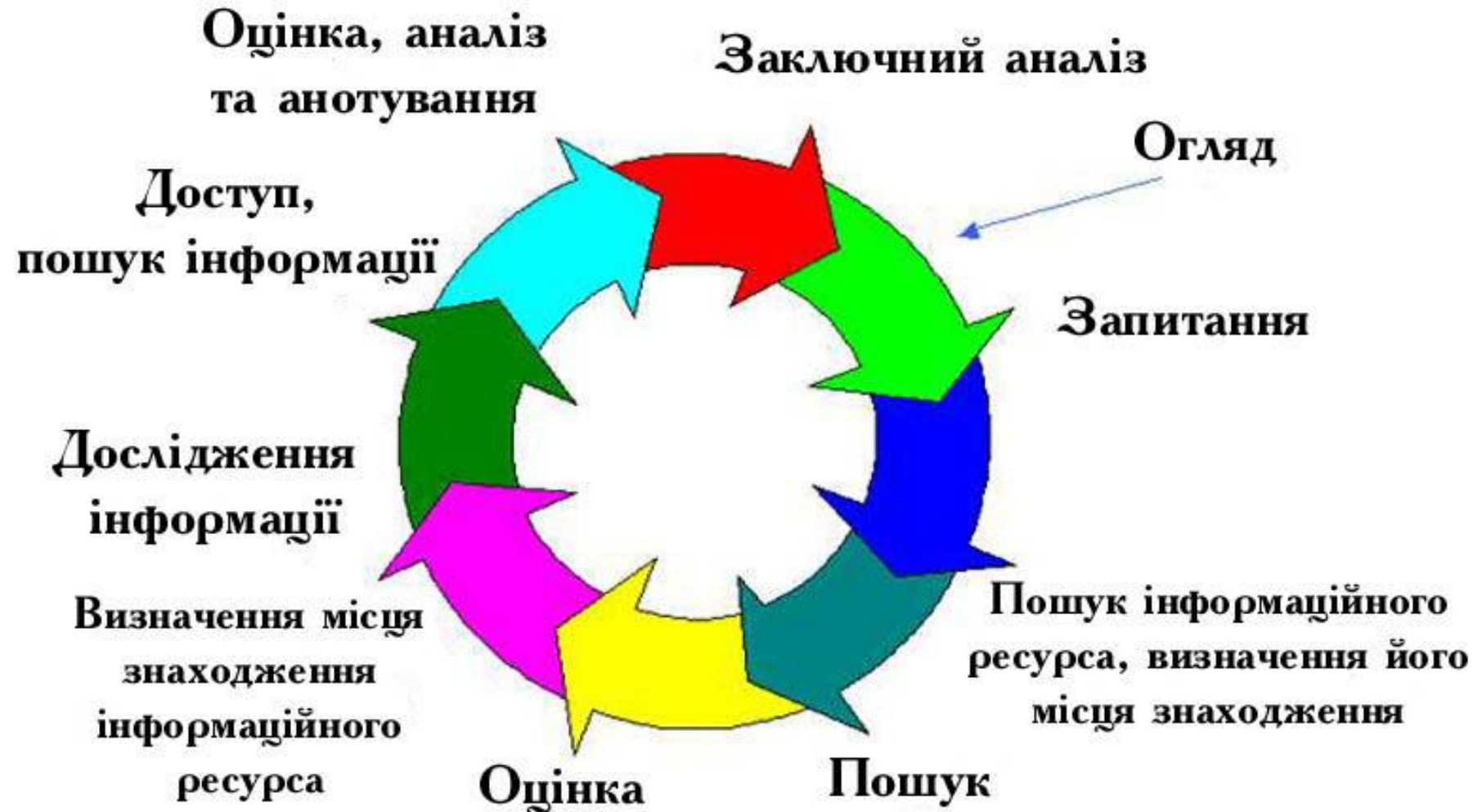
Електронна бібліотека

Система керування гібридною бібліотекою

Модель поведінки користувача гібридної бібліотеки

Модель технічної підтримки сервіса гібридної бібліотеки

Складачі: О.Я. Гросов - зав. науково-методичним відділом
обласної наукової бібліотеки ім. Н.К. Крупської.
В.О. Лісогор - гол. методист ЦБ ім. В.Г. Короленка.
Т.М. Польщикова - зав. відділом інформації та маркетингу
ЦБ ім. В.Г. Короленка.

Редактор: О.М. Подтинна - вчений секретар ЦБ ім. В.Г. Короленка.

Комп'ютерне

оформлення: О.В. Бочарова - менеджер дизайну
Я.І. Савіна - зав. відділом автоматизації ЦБ ім. В.Г. Короленка.

Відповідальний за випуск: Л.В. Гуркова - директор Маріупольської
міської ЦБС для дорослих.

Підписано до друку 28.03.2002 р.

Тираж: 60 прим. Зам. № _____

КМД відділу інформації та маркетингу ЦБ ім. В.Г. Короленка м. Маріуполя.